

Др Дејан ЛАБОВИЋ*

Војнобезбедносна агенција, Министарство одбране Републике Србије

UDK – 355.216 (100 / 497.11)

Примљено: 21.05.2015.

Приватне војне компаније као фактор безбедности – предности и недостаци

***Анстракт:** У историји оружаних сукоба ангажовање најамника и најамничке војске било је уобичајена пракса, а у модерно доба, због мноштва асиметричних претњи, потребе националних држава налажу постизање и одржавање спољашње и унутрашње стабилности. Наиме, природа савремених друштвених односа и либерализација државе над инструментима силе условили су комерцијализацију и приватизацију безбедносних услуга које је раније искључиво пружала држава, односно појаву професионално организованих и регистрованих приватних актера безбедности. Тако је у појединим развијеним земљама света дошло до формирања приватних војних компанија са јасном организационом и корпоративном структуром за пружање различитих безбедносних услуга. Те услуге варирају од стратешких, тактичких и технолошких савета, обуке и логистичке подршке, до пружања искључиво војних (борбених), обавештајних и безбедносних услуга владама разних држава, мултинационалним корпорацијама, међународним организацијама, невладиним агенцијама и осталим недржавним субјектима. У таквој ситуацији, развијене земље и земље у развоју за остваривање и одржавање своје укупне стабилности прибегавају ефикасном коришћењу различитих безбедносних услуга приватних актера безбедности, са различитим образложењем њиховог ангажмана у јавности. То отвара поље новог односа према безбедности у којој приватни актери играју све значајнију улогу. Приватне војне компаније нису пролазни феномен или појава, напротив, оне ће представљати веома важног снабдевача приватним војним и безбедносно-обавештајним услу-*

---

* labovicdejan@gmail.com

гама у будућности. У вези с тим, у раду се на генерални и систематски начин сагледава улога приватних војних компанија у свету, карактер њиховог деловања, организациона структура, оперативне предности и оперативни недостаци, са посебним освртом на њихов положај на националном и међународном нивоу.

Кључне речи: *приватне војне компаније, плаћеници, пословни провајдери, безбедносне услуге, приватизација безбедности.*

Увод

Савремене конфликте и оружане сукобе карактерише интензивна употреба приватних војних компанија, с обзиром да све више земаља прибегава употреби комерцијалних војних снага које карактерише дискретност, професионалност, опремљеност и посебна мотивисаност за реализовање задатака.

После скоро четири стотине година од формирања првих држава, државне институције нису више једини субјекат који се стара о државној унутрашњој и спољашној безбедности, при чему савремене државе, пословне корпорације, међународне и невладине организације, појединци и заједнице све веће поверење указују приватним војним и безбедносним компанијама ради обављања послова безбедности. Ради се о процесу тзв. „приватизације послова безбедности“, односно преношењу ових послова са јавних актера безбедности на приватне актере безбедности (Кесић, 2009: 193).

Последњу деценију 20. века обележио је нагли пораст броја и ширења активности приватних војних компанија које, поред осталог, пружају услуге војно-обавештајног карактера и обављају различите послове безбедносне заштите појединаца и пословних организација.

Приватне војне компаније су, према структури, функцији и деловању, комерцијалне организације које нуде специјализоване услуге у вези са борбеним дејствима или операцијама, али и са прикупљањем информација, стратешким планирањем, логистиком

и пружањем саветодавних услуга.¹ Данас, приватне војне компаније имају видно место и значајну улогу у Ираку, Авганистану и у неким афричким државама.

Термин „приватне војне компаније“ користи се за оне компаније које активно учествују у борбеним операцијама и поседују опрему, обуку, људство и хијерархију сличну регуларној војсци (Ромић, Павловић, 2011: 319-332), при чему их многи аутори разликују од плаћеника, добровољаца² и оружаних група.³ Плаћенике одређујемо као „војнике које унајмљују стране државе или побуњенички покрети да би допринели вођењу оружаног конфликта, директним ангажовањем у сукобу или индиректно, путем тренинга, логистике, консалтинга или прикупљања података, при чему они то раде изван надлежности регуларних оружаних снага и државе којој припадају“ (Laurie, 1997: 12).

Евидентне су разлике између плаћеника и приватних војних компанија. Наиме, у *приватним војним компанијама* је организациона структура корпоративног карактера; оне су легално регистроване и хијерархијски уређене; маркетиншки су оријентисане и финансирају се као и остали привредни субјекти; располажу широким спектром услуга и имају уговорни однос са државама, међународним организацијама и недржавним актерима.

За разлику од њих, *плаћеници* су привремене и ad hoc групе индивидуалних војника. Они нису легални и у већини случајева су законом забрањени, делују у тајности и прикривају своје постојање. Њихово финансирање није регулисано, углавном се врши лично и у готовини, имају мали број клијената и услуга које се свODE на

---

¹ Шире: *Report by the Swiss Federal Council on Private Security and Military Companies*, (2005). Swiss Federal Council, Geneva, pp. 9, <http://www.dcaf.ch/index.cfm>, доступно 15. 4. 2015.

² Добровољци су исто што и плаћеници, али су њихови мотиви идеолошке а не материјалне природе; њихово учешће се најчешће остварује директним или индиректним ангажовањем у оружаном конфликту, односно сукобу, пружањем различитих безбедносних услуга (Литавнски, 2012: 3).

³ Оружане групе представљају виши ниво организације од плаћеника и могу да укључе већи број плаћеника, оне се једноставно боре за контролу над одређеним регионом или ресурсима, а могу бити националне – везане за један конфликт, или транснационалне – везане за одређену земљу која може да их плати (Schreier, Caparini, 2005: 20).

борбена дејства, унајмљују их најчешће побуњеничке и терористичке организације, ангажују се само за обављање једног посла. Дисциплина плаћеника је неодговарајућа, а њихова ефикасност је под знаком питања (Nyamuya, Benedict, 2006: 1-23).

Историјат настанка приватних војних компанија

Историјски гледано, унајмљивање лица за остваривање туђих војних циљева присутно је још од античког доба и касније (Brnardić, 2009: 67-68). Међутим, потреба за плаћеницима смањила се када су многе државе у 19. веку увеле регуларне војне снаге на принципу обавезне војне службе за грађане, мада је у одређеној мери задржан обичај да се регуларне војске замењују унајмљеном подршком (Scheimer, 2009: 615).

Прве обресе феномена приватне војне фирме налазимо још у најамничкој војсци у Италији и другим европским земљама, познатој под именом „Compagniediventura“, а зна се и за швајцарске и немачке најамнике зване „Landsknecht“ (*Мала политичка енциклопедија*, 1996).

Иако се експанзија плаћеника или најамника нарочито вежује за период антиколонијалних и национал ослободилачких ратова након Другог светског рата, када су их посебно користиле Велика Британија и Француска, они су одувек сврставани у категорију нелегалних учесника. Наиме, плаћеништво је имало легитимитет само у једном кратком периоду након Другог светског рата, када је обимно коришћено у Африци, након чега су резолуцијама УН и Организације афричког јединства (ОАЈ) унајмљени учесници борби означени као криминалци према међународном кривичном праву.⁴

---

⁴ Да би појединци били сматрани законитим борцима, њима мора да командује особа одговорна за своје потчињене, да јавно носе оружје, да им није доминантан мотив ангажовања новац или материјална корист и да своје операције изводе у складу са ратним законима и обичајима. Разлог за овакав став је то што само легитимне и признате владе имају право да објаве и воде рат, као и то што су приватне војне компаније регистроване и делују на темељу закона матичне државе и државе у којој делују (Gaultier et al., 2001: 16).

Термин *приватна војна компанија* до 2006. године није постојао ни у једном међународном документу или конвенцији. Међутим, прва приватна војна фирма основана је у Великој Британији 1967. године под називом *Watsh Guard International*, а основао је пуковник Дејвид Стирлинг (*David Stirling*). *Watsh Guard International* су чинили бивши чланови британског САС-а (*Special Air Sercice*) и она је, као таква, касније била узор за друге приватне војне компаније у свету.

Прва модерна приватна војна агенција, претеча данашњих приватних војних компанија, је *Control Risks Group*, основана 1975. године у Енглеској, која данас представља једну од водећих у домену пружања услуга физичко-техничке заштите, обезбеђења високо рангираних дипломата, заштите војних конвоја и пружања друге логистичке и војне подршке (*O'Brien, 2000: 59-64*).

За приватне војне компаније постоји више дефиниција. По једнима, приватна војна компанија је „регистрована цивилна компанија која се специјализовала у пружању војних тренинга, војним операцијама подршке (логистичка подршка), оперативним борбеним способностима (ангажовање специјалних снага, командовање и контрола, комуникације и обавештајни рад) и пружању војне опреме легитимним домаћим и страним ентитетима“ (*Goddard, 2001: 8*). Према другим дефиницијама, то су „пословне организације које нуде специјализоване услуге везане за рат и конфликт, а којима је основни циљ да остваре профит пружајући војне услуге на пољу саветовања, логистике и борбених активности“.⁵

Приватне војне компаније одређујемо и као „пословне провајдере професионалних услуга директно повезаних са вођењем рата“ (*Singer, 2004: 4*). Даље, приватне војне компаније могу се дефинисати као „компаније које пружају, за профит, услуге које су претходно спадале у домен државних војних снага, а обухватају војну обуку и тренинг, обавештајни рад, логистику и офанзивно вођење оружане борбе, као и пружање безбедности у конфликтним зонама“ (*Schreier, Caparini, 2005: 26*). Такође, „приватне војне компаније су компаније које су се специјализовале у војним

---

⁵ Swiss Federal Council, 2005.

вештинама, укључујући и борбене операције, стратешко планирање, прикупљање обавештајних података, оперативну подршку, логистику, тренинг, снабдевање опремом и одржавање оружја и друге опреме“ (Shulz, Yeung, 2005: 1-3).

На основу изнетог може се закључити да су „приватне војне компаније профитно оријентисане организације са пословном структуром, које нуде професионалне услуге из домена вођења оружаних конфликта, консалтинга и логистичке подршке“. Њихова основна сврха јесте да повећају и унапреде ефикасност и ефективност оружаних снага у вођењу рата или да воде оружани конфликт у правцу у коме клијент то жели (Литвански, 2012: 6).

Особености и фактори настанка приватних војних компанија

Основне карактеристике приватних војних компанија, по којима се оне могу разликовати од приватних безбедносних компанија, су пре свега: *организациона структура* – приватне војне компаније су регистроване пословне организације са корпоративним структурама и хијерархијски организованим безбедносним менаџментом (Бакерски, 2010: 27-38); *мотивација* – приватне војне компаније пружају услуге првенствено због зараде, а не из политичких или неких других разлога; *запослени* – у приватним војним компанијама су најчешће бивши професионални војници, који уједно чине и руководећи кадар у тим компанијама, и *величина* – приватне војне компаније се могу кретати од малих консултантских фирми до транснационалних корпорација (Павловић, 2011: 30).

Оно што је посебно карактеристично за приватне војне компаније јесте да оне функционишу на бази комерцијалних уговора и да делују на стратегијском нивоу дајући предност ономе ко их ангажује, водећи рачуна о безбедности и политичком окружењу (Дураковић, 2011: 29-55).

Иначе, први велики талас настанка и развоја приватних војних компанија уследио је након завршетка Хладног рата, а разлози су били следећи: редукција војске и распродаја војне опреме и оружја у постхладноратовским условима, с једне стране, и неолиберална приватизација државе, с друге стране. Наиме, светске

силе су у значајној мери смањиле своје ангажовање у решавању конфликта, док државе појединачно кроз иницијативе за приватизацију одређених државних сектора желе да смање војне издатке и део њих пренесу на приватну индустрију. У тој ситуацији, приватне војне компаније су виделе своју шансу, апсорбујући вишак војне опреме и особља и нудећи обиман спектар војних и безбедносних услуга. Други талас настанка приватних војних компанија и прави бум тог сектора везује се за период после војних интервенција у Авганистану и Ираку⁶ након 2001. године (O'Brien, 2000: 23).

Директни фактори настанка и развоја приватних војних компанија на савременој политичко-безбедносној сцени су: повећање сукоба ниског интензитета, присутно смањивање величине оружаних снага, потреба за професионализацијом ратовања, осетљивост на притисак јавности због учесталог страдања редовних војника, ризик од грађанског рата и унутрашњих сукоба и широк спектар понуде безбедносних услуга на тржишту. У највећем броју случајева владе преферирају приватне војне компаније као извршиоце послова, јер оне пружају неке врсте услуга јефтиније и ефикасније него што би то могле њихове оружане снаге у истим условима за одређене врсте послова.

Услуге које пружају приватне војне компаније су бројне: офанзивне борбене операције, обавештајне услуге, тренинг, обезбеђење у конфликтним зонама, безбедносни консалтинг (саветовање) и планирање, техничка помоћ, оперативна и логистичка подршка (снабдевање оружјем, одржавање опреме и др.), хуманитарна заштита, војно-обавештајне активности, деминирање, те постконфликтна реконструкција (Shulz, Yeung, 2005: 2). С обзиром да пружају широк спектар услуга, организација приватних војних компанија зависи од опсега и нивоа услуга које она може да пружи (Gaultier, Novsepian, 2001: 18-20).

Осим војних интервенција у разним облицима у политичким и етничким жариштима, приватне војне компаније могу бити ангажоване и из потреба за ограниченим интервенцијама, из чисто

---

⁶ У Ираку је деловало између 25.000 и 50.000 запослених из различитих приватних војних компанија (O'Brien, 2000: 23).

економских разлога, где се као клијенти могу појавити међународне организације (UNHCR, UNICEF, UNDP и друге), као и различите невладине организације (Avant, 2007: 7).

У свету данас егзистира више од 100 приватних војних компанија, које нуде своје услуге у преко 50 земаља. Ове компаније најчешће долазе из САД, Велике Британије, Северне Ирске, Француске и Израела, а њихови корисници су државе, међународне корпорације, невладине организације и појединци.⁷ Најпознатије приватне војне компаније које још увек делују на тржишту у међународним оквирима су: Dyun Corp International LLC (САД, основан 1946),⁸ Blackwater (САД),⁹ Military profesional Resources INC, MPRI (Military Profesional Resources Incorporated) (САД),¹⁰ Vinnell Corporation (САД), Armor Group (Вел. Британија), Erinys International Ltd (Вел. Британија – Јужна Африка), Control Risks Group (Вел. Британија) и друге.

Руска Федерација је једна од ретких политички и економски моћнијих земаља које не прибегавају услугама приватних војних компанија у иностранству. Изузетак су руски пословни кругови, који крајње ограничено користе услуге приватних војних компанија када за то постоји интерес у нестабилним земљама.

⁷ Више о томе: DCAF Backgrounder, (2006). *Private Military Companies*, The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Geneva, pp. 1.

⁸ Dyncorp је основана 1946. године као део тајног споразума названог *Treaty of Fort Hunt* између ЦИА и тадашњег ОСС (касније NSA) (Живковић, 2010: 24-38).

⁹ То је престижна америчка приватна војна компанија основана 1997. године, а током 2009, након реструктурирања, „Blackwater“ мења назив у „XeServices LLC“, а од децембра 2011. године у „Academi“ (Abrisketa, 2007: 4-26).

¹⁰ MPRI је америчка компанија коју су 1987. године основали пензионисани војни официри америчке војске, са око 3.000 запослених и седиштем у близини Вашингтона. Компанија је пример деловања приватних војних компанија на просторима бивше СФРЈ, где 1994. године склапа уговор са Владом Републике Хрватске да дизајнира програм који ће побољшати способности хрватских војних снага. MPRI је за овај уговор добила лиценцу директно од Стејт Департмента, а програм је започет у јануару 1995. године (Mathieu, Dearden, 2002: 12).

Врсте, предности, недостаци и статус приватних војних компанија

Сходно врстама услуга које пружају, приватне војне компаније деле се на: а) *компаније које учествују у директним борбама* и б) *компаније које пружају остале војне услуге* (саветовање и планирање, техничку помоћ, оперативну и логистичку подршку, тренинг и др.) (Singer, 2008: 2-3). С тим у вези, постоје и поделе на:

- *фирме за војну подршку* (Military Provider Firms) које спроводе активности на линији бојишта. Оваке фирме најчешће су биле ангажоване као „мултипликатори војне силе“ са војним снагама клијента и суочавају се са високо опасним ситуацијама;
- *војне саветодавне фирме* (Military Consulting Firms) које обезбеђују обуку и саветодавне активности. Овакве фирме најчешће су биле ангажоване за услуге надгледања и тренинга, као и за израду стратешких и организационих анализа војних снага које су у процесу реструктуирања, и
- *фирме за логистичку подршку* (Military Support Firms), специјализоване за логистику, одржавање, транспорт, конструкције. Овакве фирме најчешће се ангажују за пружање позадинске и техничке подршке, као и за снабдевање оружаних снага потребним средствима (Singer, 2008: 25-30).

У теорији постоје извесна мишљења да приватне војне компаније имају одређене *оперативне предности* (Singer, 2004: 2) у односу на регуларне војне снаге, и то: омогућују прерасподелу средстава и смањење издатака за регуларну војску; могућност брзог распоређивања (оне су флексибилне, ефикасне и ефективне у деловању); ангажују се и у међународним мировним операцијама и решавању конфликта под окриљем УН-а; мања забринутост јавности у вези са применом силе; располажу људским и технолошким ресурсима који обезбеђују коришћење напредне технике и функционисање као противтежа локалној војсци у државама са slabим политичким институцијама.

Међутим, већина аналитичара наводи да се у пракси показало да приватне војне компаније имају и бројне *оперативне недостатке* (Singer, 2004: 3) и то: мотивисаност зарадом а не дужношћу, што њихову посвећеност задатку чини мањом од оне коју има

регуларно војно особље; њихови запослени се налазе ван војног ланца команде; њихови уговори не могу унапред да покрију сваку непредвиђену ситуацију, тржиште није регулисано на међународном нивоу, што смањује борбену флексибилност и компромитује способност компаније да се носи с неочекиваним; њихово особље које не учествује у борбама није обучено да појача војни капацитет уколико је то потребно; немају одговорност, односно постоји могућност опструкције и продаје поверљивих информација клијенту који понуди више финансијских средстава;¹¹ веома изражен недостатак безбедносне културе (Љуштина, 2013: 98-109) и одговорности према повредама људских права, од повреда насталих током пружања услуга, до тежих видова повреда које имају облике ратних злочина (тортура, напади на цивиле) (Ortiz, 2010: 68).

У пракси већина приватних војних компанија је заинтересована да сачува своју репутацију препознатљивим ланцем командовања, дисциплином и уређеним процедурама, како би обезбедила дугорочне добитке на тржишту понуде и потражње, при чему су у САД приватне војне компаније формирале и свој синдикат под називом *International Stability Operations Association*, а неке су прихватиле и *Правила понашања Међународног Црвеног крста (International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies)*. С друге стране, опасност од све већег ангажмана приватних војних компанија је и њихова самовољна и растућа употреба силе, која је свој пуни врхунац доживела у Ираку, где се те компаније користе од транспорта до испитивања затвореника (Maogoto, Sheehy, 2006: 5).

Положај приватних војних компанија разликује се од земље до земље, где њихов положај није потпуно дефинисан националним законодавством и међународним правом. Ту је и осетљивост поверавања послова, између осталог, послова обавештајне природе, с обзиром да поменути субјекти могу упоредо да раде и за супротну страну (Палачков, 2009: 75-93). Неке државе су им делегирале разне функције у безбедносном и обавештајном домену (САД, Русија, Канада). Друге користе њихове услуге, уз монопол државних структура над повереним пословима безбедности

---

¹¹ На пример, према проценама, у 2003. години приватне војне компаније оствариле су приход од преко 100 милијарди долара (Singer, P. W., 2003b: 34-35).

(Израел, Француска, Кина), док треће задржавају монопол државних институција, али толеришу и постојање приватних безбедносних компанија (Немачка, Италија, Шпанија).

Данас државе различито третирају активности приватних војних компанија у иностранству. Тако САД њихове активности третирају као извоз добара (компаније морају да имају лиценцу и формално су под контролом америчког војног аташеа у датој земљи, али практично имају готово пуну слободу у раду), док је у свету једино Јужна Африка широко дефинисала подручје активности приватних војних компанија, по чему се активност тих субјеката може сматрати легалном само ако постоји претходно одобрење владе за такав ангажман (Scheimer, 2009: 618-620).

Што се тиче међународног оквира деловања приватних војних компанија, од посебног значаја су одредбе међународног хуманитарног и ратног права, а пре свега *Женевска конвенција* из 1949. године и *Допунски протоколи* из 1977. године, *Хашке конвенције* из 1899. и 1907. године, *Међународна конвенција против регрутовања, употребе и финансирања и обуке плаћеника* из 1989. године (*International Convention on the Recruitment, Use, Financing and Training of Mercenaries*), те *Конвенција о елиминисању плаћеништва у Африци* (*Convention for the Elimination of Mercenaries in Africa*).

Према члану 47 *Допунског протокола Женевске конвенције* из 1977. године, плаћеници немају статус бораца, него им свака држава може судити као обичним криминалцима, при чему сви предвиђени услови¹² морају бити кумулативно испуњени, док су приватне војне компаније са другачијим статусом узимајући у обзир специфичан однос који имају са државом у којој су регистроване (Nyamuya, Benedict, 2006: 3).

---

¹² Плаћеник је свака особа која је посебно ангажована, локално или у иностранству, да се бори у оружаном сукобу, који има мотивацију са жељом за личним добитком, којој је обећана материјална надокнада већа од оне која се предвиђа за лица у оружаним снагама, да није држављанин страна у сукобу, да није припадник оружаних снага у сукобу и да га није послала држава која није страна у сукобу по службеној дужности као припадника њених оружаних снага (чл. 47 *Допунског протокола Женевске конвенције* из 1977. године).

Закључак

Очигледно је да је у савременим друштвеним односима приватизација безбедности постала профитан посао и тренд, где све више земаља за одржавање унутрашње и спољашње стабилности прибегава ангажовању професионално организованих компанија корпоративно-безбедносног карактера, чији резултат је смањење сопствених губитака и одсуство или умањење одговорности код сопствене јавности.

Приватне војне компаније успеле су да се представе као нови феномен фактора безбедности на међународној сцени, које на комерцијално-уговорној основи остварују профит нудећи различите војне и безбедносне услуге, које су донедавно биле искључиво у надлежности државе, односно њених војних, полицијских и обавештајних структура.

Евидентно је да у условима различитих савремених конфликта постоје одређене предности приватних војних компанија као професионалних борбених снага у односу на националне оружане снаге, али оне са собом носе бројне правне, политичке, социјалне и хуманитарне дилеме.

Генерално, у пракси утицај приватних војних компанија на савремене међународне конфликте је имао одређени значај на превенцију и решавање сукоба, али и на њихово изазивање и одржавање. Наиме, својим ангажовањем приватне војне компаније су показале одређене предности које се превасходно огледају у способности брзог реаговања у случају кризе, наменској употреби националних контингента и смањењу политичког ризика од губитка регуларних војника.

Међутим, употреба приватних војних компанија носи са собом и стални ризик, због присутне могућности да интерес компаније у одређеној ситуацији превагне у односу на интерес матичне земље (одсуство контроле и нормативно недефинисан однос приватних војних компанија у систему безбедности), што може довести до нарушавања угледа међународне заједнице у решавању одређених конфликта или до озбиљних кршења људских права појединаца или група.

С друге стране, изненађује чињеница да употреба приватних војних компанија у различитим мисијама у свету не јењава, па се поставља питање да ли приватне војне компаније у свом ангажману представљају проблем или решење, с обзиром да оне временом и сопственим развојем могу преузети и контролу над државом. Ова дилема ће остати и даље присутна, све док се у оквиру међународног права потпуно нормативно не уреди њихово ангажовање и не успостави потпуна контрола њиховог рада.

Литература

1. Abrisketa, J., (2007). *Blackwater – Mercenaries and International Law*, FRIDE – Fundación para las Relaciones Internacionales y el Diálogo Exterior, Madrid.
2. Avant, D., (2007). *The Market for Force: The Consequences of Privatizing Security*, Cambridge University Press, New York.
3. Бакрески, О., (2010). Специфичне карактеристике одлучивања у безбедносном менаџменту, *НБП: Журнал за криминалистику и право*, бр. 3, стр. 27-38.
4. Brnardić, V., (2009). Naoružanje šibenske vojne posade sredinom 15. stoljeća. U: *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti*, Vol. 26, HAZU, Zagreb.
5. Gaultier, L., (2001). Hovsepian Garine, Ramachandran Ayesha, Wadley Ian, Zerhdoud Badr, *The Mercenary Issue at the UN Commission on Human Rights: The Need for a New Approach*. International Alert, London.
6. Goddard, C. S., (2001). *The Private Military Company: A Legitimate International Entity Within Modern Conflict*, (A thesis presented to the Faculty of the U. S. Army Command and General Staff College), Fort Leavenworth CA.
7. Duraković, A., (2011). Плаћеници, приватне војне компаније и њихов третман у међународном праву, *Polemos*, Vol. XIV, No. 28, Hrvatsko-sociološko društvo & Naklada Jesenski i Turk, Zagreb.
8. Живковић, И., (2010). *DYNCORP – Приватна компанија за државне ратове, за државне тајне и тајне државне ударе*.
9. Кесић, З., (2009). Специфични облици приватне безбедности у свету, *Безбедност*, бр. 1-2, стр. 193-208.
10. Литавски, Ј., (2012). *Изазови приватног сектора безбедности у новом веку*, Центар за евроатлантске студије – CEAS, Београд.

11. Љуштина, А., (2013). Невербална комуникација и безбедносна култура у систему обезбеђења лица и имовине, *Безбедност*, бр. 1, стр. 98-109.
12. *Мала политичка енциклопедија*, 1996, Београд, стр. 57.
13. Maogoto, N. J., Sheehy, B., (2006). Contemporary Private Military Firms Under International Law: An Unregulated «Gold Rush», *Adelaide Law Review*, Vol. 26, No. 2, Adelaide AU.
14. Mathieu, F., Dearden, N., (2002). Corporate Mercenaries: The threat of private military and security companies, *War on Want*, Development House, London.
15. Carlos, O., (2010). *Private Armed Forces and Global Security*, Contemporary Military, Strategic, and Security Issues, AN IMPRINT OF ABC-CLIO LLC, Santa Barbara, California, Denver-Colorado, Oxford-England.
16. O'Brien, A. K., (2000). PMCs Myths and Mercenaries: The Debate on Private Military Companies, *The RUSI Journal*, Vol. 145, Issue 1, Taylor & Francis, London.
17. Павловић, Г., (2011). *Право приватне безбједности – упоредна студија*, Дефендологија, Центар за безбједносна, социолошка и криминолошка истраживања, Бања Лука.
18. Палачков, Р., (2009). Полиција и приватни сектор безбедности са посебним освртом на детективску делатност, *Безбедност*, бр. 3, стр. 75-93.
19. DCAF Backgrounder, (2006). *Private Military Companies*, The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, Geneva.
20. Ромић, М., Павловић, Г., (2011). Неки аспекти одговорности држава за акције приватних војних компанија, *Политема*, год. I, бр. 2, Факултет политичких наука, Бања Лука, стр. 319-332.
21. *Report by the Swiss Federal Council on Private Security and Military Companies*, (2005). Swiss Federal Council, Geneva, <http://www.dcaf.ch/index.cfm>, доступно 15. 4. 2015.
22. Савић, М., (2007). Експанзија приватних војски, *Време*, бр. 876, www.vreme.com, доступан 15.4.2015.
23. Schreier, F., Caparini, M., (2005). *Privatising Security: Law, Practice And Governance of Private Military And Security Companies (Occasional Paper № 6)*, DCAF, Geneva.
24. Singer, W. P., (20036). Peacekeepers, Inc. *Policy Review*, 59, pp. 34-35.
25. Singer, W. P., (2004). The Private Military Industry and Iraq: What Have We Learned and Where To Next?, *Policy Paper*, DCAF, Geneva.
26. Singer, W. P., (2008). *Corporate Warriors: The Rise of the Privatized Military Industry*, Cornell University Press, Ithaca NY.

27. Shulz, S., Yeung, C., (2005). Private Military and Security Companies and Gender, in: Bastick Megan, Valasek Kristin (eds.), *Gender and Security Sector Reform Toolkit*, DCAF & OSCE/ODIHR & UN-INSTRAW, Geneva.
28. Scheimer, M., (2009). Separating Private Military Companies From Illegal Mercenaries in International Law: Proposing an International Convention for Legitimate Military and Security Support that Reflects Customary International Law, *American University International Law Review*, Vol. 24, Issue 3, Washington DC.

Private Military Companies as a Security Factor - Advantages and Disadvantages

Abstract: *It is undisputed that the spirit of private security is growing and that today more and more countries rely on different security services of private military security contractors, mainly in multinational operations. This situation is the result of the following: firstly, the facts of the current situation of global and regional security, whose threats can be described, at best, as a constant, and at worst as growing; secondly, the state of financial and staffing constraints of the armed forces; and the third, the very existence of such companies implies the existence of military force which "is not controlled" by parliamentarians and the society in general, and which may be entrusted to solve specific tasks abroad while avoiding heavy and long debates and procedures inevitable when the regular army is used.*

The emergence and spreading of private security at the international level is characterized by a number of effects on the global security, both positive (ending conflicts, protection of humanitarian aid operations, providing international business investment, etc.) and negative (the spread of small arms and light weapons aggravating conflicts and undermining public security), and, as such, they constitute a factor of safety, being ready to quickly react to different stimuli in the security market.

Based on these findings we can conclude that private military security actors of today, given the range of services offered and the different scope of its operations, present in large numbers in the public arena and represent a kind of constant, while their legality and normative status remain unchanged. On the other hand, private military

companies have managed to present themselves as a new phenomenon on the international scene, acting as legally established private companies, organized as most commercial companies operating in the conventional business environment.

Keywords: *private military companies, mercenaries, business service providers, security services, privatization of security.*